

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/3852	6 augustus 1991
Onderwerp			
Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 30/91)			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

nl. 1

Kolonel der Cavalerie

Bijlagen	Bezoekadres
één	Kalvermarkt 28 's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/3852, d.d. 6 augustus 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. ~~AMAD~~

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
30/91

(Afgesloten 061200A AUG 1991)

Kroatië

De gevechten in Kroatië lijken gisteren enigszins te zijn afgenomen, maar zijn niet opgehouden. Naast strijd tussen militante Serviërs en Kroatische (para-)militaire organisaties (KNG) werd opnieuw melding gemaakt van aanvallen van de reguliere federale strijdkrachten (JNA) op Kroatische eenheden. Met name de JNA-luchtmacht zou aanvallen hebben uitgevoerd op het door de Serviërs belegerde en door de KNG verdedigde vliegveld van Osijek in het door Serviërs gedomineerde oostelijke gedeelte van Kroatië.

De Kroatische president Tudjman heeft gisteren gesteld dat de verwickelingen rond de ingrijpende wijziging van zijn kabinet in het afgelopen weekeinde verband hielden met een machtsstrijd binnen de Kroatische regeringspartij HDZ. Volgens de verklaring van Tudjman heeft een aantal radicalen, geconcentreerd rond de uit Osijek afkomstige plaatsvervangende parlementsvoorzitter Seks, geprobeerd de regeringsmacht over te nemen teneinde verdere pogingen te verhinderen om een politieke oplossing voor de tegenstellingen in Kroatië te bewerkstelligen. Gematigde nationalistenv hadden naar zijn zeggen evenwel de overhand weten te behouden in deze machtsstrijd.

De werkelijke machtsverhoudingen in Kroatië zijn echter nog steeds onzeker. Zo is de dit weekeinde ontslagen minister van Defensie Djodan, die tot de radicale stroming gerekend wordt en zich recentelijk kritisch heeft uitgelaten over Tudjman, opgenomen in het Kroatische oorlogskabinet. Het is niet duidelijk hoe groot zijn invloed is, maar naar verluidt heeft hij zich nu achter de nieuwe regering opgesteld. Ondanks de opname van leden van de oppositie in het nieuwe Kroatische kabinet, worden de belangrijkste posten nog steeds door partijgenoten van Tudjman bezet. Vooralsnog moet ervan worden uitgegaan dat Tudjman, ondanks de felle kritiek op zijn beleid, niet aan invloed heeft ingeboet.

Hoewel Kroatische politici in het verleden hebben aangegeven dat zij niet willen praten met "terroristen", impliceert de opstelling van Tudjman een bereidheid tot onderhandelingen met vertegenwoordigers van de Servische minderheid in Kroatië over een politieke oplossing voor het conflict. Dit zal zeker ook verband houden met het voor Kroatië ongunstige verloop van de strijd tegen de Serviërs. Anderzijds stelde Tudjman dat hij niet zou aarzelen het "hele Kroatische volk op te roepen om desnoods met de blote hand agressie te weerstaan". Dit is overigens in tegenspraak met zijn uitlatingen eerder deze week, waarin hij een algemene mobilisatie afwees omdat Kroatië daarvoor niet over genoeg wapens zou beschikken.

Overigens wijst nog niets op een Kroatische bereidheid om in eventueel politiek overleg wezenlijke concessies te doen aan de Servische nationalistenv. Tudjman's bereidheid tot politiek overleg lijkt vooral ook bedoeld om het buitenland (met name de EG) te overtuigen dat de verantwoordelijkheid voor het voortduren van de crisis aan Servische zijde ligt. Dit kan mede van belang zijn voor een eventuele internationale erkenning van de Kroatische onafhankelijkheid. Tudjman

riep overigens gisteren nogmaals op tot een internationale vredesconferentie en tot de stationering van een VN-vredesmacht in het omstreden gebied.

De vertegenwoordiger van Montenegro in het federale presidium, Kostic, die tevens is aangewezen als voorzitter van de commissie die moet toezien op de naleving van het onlangs door het presidium bevolen staakt-het-vuren in Kroatië, heeft verdere bijzonderheden gegeven omtrent dit bevel. Hij stelde onder meer dat in de commissie ook een vertegenwoordiger van de Serviërs in Kroatië dient te worden opgenomen. Deze bepaling zal door de regering van Kroatië worden gezien als een provocatie. Het kan er ook op duiden dat het door Servië gedomineerde presidium niet zozeer beoogt de rust in Kroatië te herstellen, maar veeleer een aanleiding wil creëren voor een militair ingrijpen. In dit verband is ook de opmerking van Kostic van belang, dat het presidium in geval van een Kroatische weigering om aan het bevel van het presidium gevolg te geven, geen andere keuze zal hebben dan een inzet van de JNA tegen Kroatië te bevelen.

Ook in ander opzicht heeft Kostic zich tegenover Kroatië provocatief opgesteld. Gisteren heeft hij, klaarblijkelijk in zijn hoedanigheid van voorzitter van de bestandscommissie, een bezoek gebracht aan de gebieden van de Servische minderheid rond de Kroatische stad Knin. Daarbij onttrok hij zich nadrukkelijk aan de supervisie van de Kroatische autoriteiten, kennelijk om te onderstrepen dat het gezag van het federale presidium in Kroatië nog steeds gold. Overigens heeft Kostic naar aanleiding van het bezoek gesteld dat de Servische gezagsdragers in het betreffende gebied de wapenstilstand inmiddels hebben aanvaard. Deze uitspraak lijkt vooral tot doel te hebben de verantwoordelijkheid voor een eventuele voortzetting van de gevechten in Kroatië bij de Kroatische regering te leggen.

Servië

Ook de Servische regering heeft gisteren benadrukt zich niet schuldig te achten aan het mislukken van de pogingen om een escalatie van het geweld in Joegoslavië te voorkomen. Servië blijkt de verantwoordelijkheid vooral te leggen bij de EG, die zich anti-Servisch zou opstellen. Dit zou in de Servische visie ook blijken uit het feit, dat de EG Servië afgelopen maand heeft "gedwongen" in te stemmen met de -volgens het bestaande roulatiesysteem overigens reguliere- verkiezing van de Kroaat Mesic tot voorzitter van het presidium. In de Servische pers wordt het standpunt van de EG, dat Servië zich akkoord zou moeten verklaren met een wapenstilstand, verworpen, omdat Servië volgens eigen zeggen niet in oorlog is met Kroatië. Door hoge Servische vertegenwoordigers is overigens nogmaals benadrukt dat beëindiging van de strijd in Kroatië slechts mogelijk is wanneer de omstreden, door Serviërs bewoonde gebieden zich kunnen afscheiden van Kroatië.

Volgens Servië zou het Westen belang hebben bij een destabilisering van Servië en in dit kader tevens wapens leveren aan Slovenië en Kroatië. Voor deze laatste bewering ontbreken overigens de bewijzen. Het staat echter wel vast dat een aantal landen (waaronder Hongarije, Tsjechoslowakije en Singapore) in het recente verleden met name lichte wapens aan Kroatië en Slovenië hebben geleverd. Ook vindt vanuit de buurlanden wapensmokkel plaats. Verder doen deze twee republieken nog steeds pogingen meer wapens, met name luchtafweer- en antitankgeschut, te verwerven. In dit verband moet opnieuw gewezen worden op de onlangs onderschepte wapenzending in de Montenegrijnse haven Bar, die mogelijk voor (een van) deze twee republieken bestemd zou zijn geweest. Ook is onlangs gemeld dat Kroatië zou hebben gepoogd zich meester te maken van 120 in Kroatië opgeslagen M-84 tanks, die voor export naar Koeweit waren bestemd.

Dit weekeinde is in Servië een oppositieleider vermoord. Het betrof de plaatsvervanger van de extreem-nationalistische en anticommunistische Draskovic, die eerder deze maand de oprichting bekend had gemaakt van een Servische Nationale Garde. Draskovic heeft de regering van president Milosevic verweten de JNA te willen omvormen tot een pro-communistisch Servisch leger. Hij heeft nu Milosevic ook beschuldigd van betrokkenheid bij de betreffende moord, aangezien het slachtoffer naar verluidt een belangrijke rol heeft gespeeld bij de financiering van de Nationale Garde. Aangezien Draskovic heeft gedreigd met massale demonstraties als de moord niet wordt opgehelderd, kan deze situatie leiden tot politiek geweld in Servië tussen communisten en de niet-communistische oppositie. In het afgelopen voorjaar vonden in Belgrado reeds grote demonstraties plaats van de oppositie tegen het Milosevic-bewind. Overigens staat ook deze een harde koers ten opzichte van Kroatië voor.

Een prominent vertegenwoordiger van de Servische minderheid in Kroatië, die nauw samenwerkt met Milosevic, heeft het afgelopen weekeinde bevestigd dat Servië streeft naar de vorming van een etnisch zuivere staat. In dit kader stelde hij tevens dat de Servische regering ernaar streeft om de Albanese meerderheid in de Servische provincie Kosovo te "isoleren". Hoewel Servië volgens deze verklaring nooit zal afzien van sommige delen van Kosovo, opperde hij de mogelijkheid dat andere gedeeltes, klaarblijkelijk met inbegrip van alle Albanese in Kosovo, zouden worden afgestaan aan Albanië. Het is niet duidelijk in hoeverre deze uitspraak het standpunt van Milosevic vertegenwoordigt, maar het duidt erop dat een intensivering van de onderdrukking van de Albanese meerderheid in Kosovo in de toekomst tot de reële mogelijkheden behoort. Ook andere etnische minderheden in Servië, bijvoorbeeld de Hongaarse, zouden in dat kader het doelwit van versterkte assimilatiepogingen van Servië kunnen worden.

Bosnië-Herzegovina

Uit persberichten kan worden opgemaakt dat de JNA de afgelopen dagen een aantal reservisten uit de republiek Bosnië-Herzegovina heeft gemobiliseerd. De omvang van deze mobilisering was echter voorzover bekend gering en is volgens een recente melding inmiddels als gevolg van protesten van de Bosnische regering weer teruggedraaid. Deze wees erop dat het federale presidium het enige orgaan is die het recht heeft een mobilisatie te gelasten, zodat de JNA-actie in feite illegaal was.

De aanleiding voor de initiële JNA-beslissing is niet bekend. Het is weinig waarschijnlijk dat er direct verband bestaat met de vreedzame demonstraties die dit weekeinde in diverse Bosnische steden hebben plaatsgevonden tegen het etnische geweld in Joegoslavië. Het is echter denkbaar dat de maatregel deel uitmaakt van de voorbereidingen van de JNA op eventuele botsingen tussen de Servische en Kroatische minderheden in deze republiek.

Conclusie/voorzicht

Servië wijst alle verantwoordelijkheid voor het voortduren van de vijandelijkheden en de mislukte besprekingen over een wapenstilstand af. Naar verwachting zal de strijd in Kroatië onverminderd voortduren. Kroatië blijft zich uitspreken voor een politieke oplossing van de etnische strijd, en poogt in dat kader tevens het conflict te internationaliseren. Voor de Kroatische regering speelt hierbij een belangrijke rol de wens om zich constructief te betonen met het oog op mogelijke internationale erkenning van haar onafhankelijkheid. Hoewel er aanwijzingen zijn dat in de Kroatische politiek de gematigde lijn de overhand heeft, wijst nog niets op een grote bereidheid tot concessies aan de Servische minderheid. De kans daarop kan echter toenemen indien de militaire situatie zich verder in een voor Kroatië ongunstige richting blijft ontwikkelen. Daar

staat tegenover dat de Servische regering ten opzichte van Kroatië een harde, compromisloze opstelling blijft innemen en steeds openlijker streeft naar de vorming van een Groot-Servische, etnisch zuivere staat. Van radicaal-nationalistische zijde wordt in dat verband zelfs gedacht aan "isolering" van de Albanese meerderheid in het door Servië gecontroleerde Kosovo.